МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра теоретичних основ олімпійського та професійного спорту

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з науково-педагогічної роботи
Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Program of the Discipline

ІСТОРІЯ СПОРТУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ
SPORTS TOURISM

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

тип дисципліни вибіркова

мова викладання українська

Миколаїв – 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни *«ІСТОРІЯ СПОРТУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ»*

«18» вересня 2025 року. 14 с.

Розробник: *Адаменко О. О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теоретичних основ олімпійського та професійного спорту.*

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«ІСТОРІЯ СПОРТУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ»* розглянуто на засіданні *кафедри теоретичних основ олімпійського та професійного спорту*

Протокол №2 від «19» вересня 2025 р.

Завідувач кафедри _____Віктор ДЕРКАЧ

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«ІСТОРІЯ СПОРТУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ»* розглянуто Навчально-методичною комісією *Навчально-наукового гуманітарного інституту*

Протокол №2 від «14» жовтня 2025 р.

Голова _____Олег БОБІНА

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни *«ІСТОРІЯ СПОРТУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ»* погоджено з навчальним відділом

Начальник відділу _____Андрій ЛАБАРТКАВА

Робоча програма навчальної дисципліни *«ІСТОРІЯ СПОРТУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ»* затверджено Навчально-методичною радою НУК

Протокол №8 від «29» жовтня 2025 р.

Голова НМР НУК _____Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025

ЗМІСТ

Вступ 4
1. Опис навчальної дисципліни 5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни 5
3. Передумови для вивчення дисципліни 5
4. Очікувані результати навчання 5
5. Програма навчальної дисципліни 5
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методів їх демонстрування 10
7. Форми поточного та підсумкового контролю 10
8. Критерії оцінювання результатів навчання 11
9. Рекомендовані джерела інформації. 11

ВСТУП

Анотація

Дисципліна «Історія спорту на Миколаївщині» охоплює ретроспективний аналіз історії розвитку олімпійських на професійних видів спорту на Миколаївщині. Розглянуто історію наступних видів спору: легкої атлетики, вітрильного спорту, кінного спорту, футболу, баскетболу, волейболу, боксу, ММА, фехтування та шахів. Окремо висвітлюється історія паралімпійських видів спорту на Миколаївщині

Ключові слова: історія, види спорту, Миколаївщина, олімпійські види спорту, професійні види спорту, параолімпійські види спорту

Abstract

The discipline "History of Sports in Mykolaiv Region" covers a retrospective analysis of the history of the development of Olympic and professional sports in Mykolaiv Region. The history of the following sports is considered: athletics, sailing, equestrian sports, football, basketball, volleyball, boxing, MMA, fencing and chess. The history of Paralympic sports in Mykolaiv Region is separately highlighted.

Keywords: history, sports, Mykolaiv Region, Olympic sports, professional sports, Paralympic sports.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5</td><td rowspan="3">для всіх галузей</td><td colspan="2">Вибіркова</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2">Рік підготовки: 2-й</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 5</td><td colspan="2">Семестр – 4-й</td></tr>
<tr><td rowspan="6">Електронний адрес РПНД на сайті Університету: https://nuos.edu.ua/studentu/vibirkovi-kursi/</td><td rowspan="6">для всіх спеціальностей</td><td colspan="2">Лекцій, год.</td></tr>
<tr><td>30</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні заняття, год.</td></tr>
<tr><td>30</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота, год.</td></tr>
<tr><td>90</td><td>138</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 150</td><td rowspan="2">Освітній рівень: перший (бакалаврський)</td><td colspan="2">Вид контролю: залік</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи – 6.</td><td colspan="2">Форма контролю: усна, письмова</td></tr>
</table>

2. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни *«ІСТОРІЯ СПОРТУ НА МИКОЛАЇВЩИНІ»* – є формування у студентів знань про основні види спорту, що активно розвиваються на Миколаївщині, а саме: легка атлетика, вітрильний спорт, веслування, кінний спорт, футбол, баскетбол, волейбол, бокс, ММА, фехтування та шахи, а також паралімпійські види спорту.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами для вивчення дисципліни немає, так як курс є вибірковим.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Даний курс пояснює регіональні особливості розвитку олімпійських, професійних та параолімпійських видів спорту на Миколаївщині.

Студенти повинні знати та вміти:

- знати історію становлення та розвитку видів спорту на Миколаївщині
- знати досягнення і біографії видатних спортсменів Миколаївщини;
- знати внесок і роль видатних тренерів з олімпійських, професійних та паралімпійських видів спорту
- вміти здійснювати історико-хронологічний аналіз етапів розвитку видів спорту на Миколаївщині;
- вміти досліджувати біографії, життєвий та професійний шлях видатних спортсменів та тренерів;
- вміти аналізувати роль і внесок миколаївських спортсменів у розвиток спорту в Україні та світі.

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Історія розвитку водних видів спорту на Миколаївщині

Тема 1. Історія вітрильного спорту на Миколаївщині

1. Морські походи українських козаків – як історичне джерело вітрильного спорту

України та Миколаєва

2. Період заснування і розвитку яхт-клубів в Миколаєві (1879–1917)
3. Період розвитку вітрильного спорту Миколаївщини у часи СРСР (1917–1991)
4. Період розвитку яхт-клубів Миколаєва за часів незалежності України (1991–2021)
5. Видатні спортсмени з вітрильного спору Миколаївщини
6. Тренери з вітрильного спорту та їх внесок в підготовку спортсменів

Література: [19], стор. 7-80.

Тема 2. Історія розвитку веслування на Миколаївщині

1. Історія зародження та становлення веслування на Миколаївщині
2. Федерація веслування Миколаївської області.
3. Веслувальні школи Миколаївської області.
4. Видатні веслувальники Миколаївщини
5. Видатні тренери з веслування Миколаївщини

Література: [6], стор. 2-135.

Змістовий модуль 2. Історія розвитку спортивних ігор на Миколаївщині

Тема 3. Розвиток футболу на Миколаївщині

1. Розвиток футболу у довоєнному Миколаєві
2. Післявоєнний етап розвитку футболу Миколаєва
3. Історія миколаївського футболу з 1954 по 1991 рік
4. Історія розвитку футболу в Миколаєві за часів незалежності України
5. Видатні команди та футболісти Миколаївщини.

Література: [18], стор. 7-65.

Тема 4. Становлення та розвиток волейболу на Миколаївщині

1. Зародження волейболу в Миколаєві
2. Розвиток волейболу в довоєнні та післявоєнні часи.
3. Роль видатного миколаївського тренера Віктора Ісакова в розвитку волейболу в Миколаєві
4. Розвиток волейболу в Миколаєві за часів незалежності України

Література: [13], стор. 120-126.

Тема 5. Становлення та розвиток баскетболу на Миколаївщині

1. Етапи розвитку та становлення баскетболу в Миколаєві
2. Миколаївські баскетбольні клуби
3. Видатні спортсмени та тренери з баскетболу Миколаївщини

Література: [4], стор. 26-29.

Змістовий модуль 3. Історія розвитку одноборств на Миколаївщині

Тема 6. Розвиток спортивного фехтування в Миколаєві

1. Становлення та розвиток фехтування у післявоєнний час
2. Відкриття відділень фехтування та ДЮСШ в Миколаєві
3. Рохвиток фехтування в Миколаєві за часів незалежності
4. О. Харлан – олімпійська чемпіонка і гордість Миколаєва

Література: [5], стор. 117-121.

Тема 7. Історико-соціальні аспекти розвитку боксу в Миколаєві

1. Історичні етапи розвитку і становлення боксу в Миколаєві
2. Життєвий шлях та тренерська діяльність видатного миколаївського тренера з боксу Григор'єва Олега Прокоповича
3. Видатні спортсмени-чемпіони Миколаївського боксу

Література: [1], стор. 5-55; [2], стор. 122-130.

Тема 8. Історія та перспективи розвитку неолімпійських видів спорту в Миколаївській області (на прикладі змішаних єдиноборств ММА)

1. Історія розвитку неолімпійських видів спорту в Україні (на прикладі змішаних єдиноборств ММА)
2. Сучасний стан підготовки спортсменів зі змішаних єдиноборств ММА у Миколаївській області
3. Видатні спортсмени і тренери з ММА Миколаєва.

Література: [11], стор. 7-75.

Змістовий модуль 4. Історія олімпійських видів спорту Миколаєва

Тема 9. Історія розвиту легкої атлетики на Миколаївщині

1. Розвиток легкої атлетики на Миколаївщині до 1945 р.
2. Період розвитку легкої атлетики на Миколаївщини до 1990 р.
3. Період розвитку легкої атлетики Миколаївщини за часи незалежності України
4. Видатні легкоатлети Миколаївщини
5. Заслужені тренери з легкої атлетики Миколаївщини

Література: [9], стор. 5-70, [7] стор. 320-355.

Тема 10. Історія становлення і розвитку кінного спорту в Миколаєві

1. Становлення і розвиток кінного спорту в Миколаєві
2. Олександр Зозуля – фундатор кінного спорту в Миколаєві
3. В. Погановський – перший олімпійський чемпіон з кінного спору Миколаєва
4. Сучасні проблеми і шляхи розвитку кінного спору в Миколаєві

Література: [16], стор. 7-60, [3] стор. 156-162, [20] стор. 62-89.

Тема 11. Історія розвитку шахів в Миколаєві

1. Історія початку розвитку шахового спорту в Миколаєві.
2. Миколаївський обласний шахово-шашковий клуб імені Миколи Шелеста
3. Видатні шахісти Миколаєва
4. Сучасний стан шахового спорту в Миколаєві

Література: [14], стор. 96-99.

Тема 12. Історія розвитку велоспорту в Миколаєві

1. Етапи розвитку велоспорту в Миколаєві
2. Видатні велосипедисти Миколаївщини.
3. Заслужені тренери з велоспорту в Миколаєві

Література: [8], стор. 26-28.

Тема 13. Історія розвитку настільного тенісу в Миколаєві

1. Виникнення настільного тенісу
2. Становлення та розвиток настільного тенісу на Миколаївщині.
3. Видатні спортсмени та тренери з настільного тенісу Миколаївщини

Література: [15], стор. 71-77.

Змістовий модуль 5. Історія розвитку паралімпійського спорту в Миколаєві

Тема 14. Історія розвитку паралімпійського спорту в Миколаєві

1. Зародження паралімпійського спорту в Миколаєві.
2. Історія розвитку паралімпійського спорту в Миколаєві
3. Видатні паралімпійці Миколаївщини

Література: [17], стор. 16-23.

Тема 15. Презентація на тему «Історія розвитку власного виду спорту»

Література: [7], стор. 5-671.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с. р.		л	п	с. р.
Змістовий модуль 1. Історія розвитку водних видів спорту на Миколаївщині								
Тема 1. Історія вітрильного спорту на Миколаївщині	15	2	2	11	15	–	–	15
Тема 2. Історія розвитку веслування на Миколаївщині	15	2	2	11	15	–	–	15
Разом за змістовим модулем 1	30	4	4	22	30	0	0	30
Змістовий модуль 2. Історія розвитку спортивних ігор на Миколаївщині								
Тема 3. Розвиток футболу на Миколаївщині	10	2	2	6	10	1	–	9
Тема 4. Становлення та розвиток волейболу на Миколаївщині	10	2	2	6	10	1	2	7
Тема 5. Становлення та розвиток баскетболу на Миколаївщині	10	2	2	6	10	–	–	10
Разом за змістовим модулем 2	30	6	6	18	30	2	2	26
Змістовий модуль 3. Історія розвитку одноборств на Миколаївщині								
Тема 6. Розвиток спортивного фехтування в Миколаєві	10	2	2	6	10	1	–	9
Тема 7. Історико-соціальні аспекти розвитку боксу в Миколаєві	10	2	2	6	10	1	2	7
Тема 8. Історія та перспективи розвитку неолімпійських видів спорту в Миколаївській області (на прикладі змішаних єдиноборств ММА)	10	2	2	6	10	–	–	10
Разом за змістовим модулем 3	30	6	6	18	30	2	2	26
Змістовий модуль 4. Історія олімпійських видів спорту Миколаєва								
Тема 9. Історія розвиту легкої атлетики на Миколаївщині	6	2	2	2	6	1	2	3
Тема 10. Історія становлення і розвитку кінного спорту в Миколаєві	6	2	2	2	6	1	–	5
Тема 11. Історія розвитку шахів в Миколаєві	6	2	2	2	6	–	–	6
Тема 12. Історія розвитку велоспорту в Миколаєві	6	2	2	2	6	–	–	6
Тема 13. Історія розвитку настільного тенісу в Миколаєві	6	2	2	2	6	–	–	6
Разом за змістовим модулем 4	30	10	10	10	30	2	2	26
Змістовий модуль 5. Історія розвитку паралімпійського спорту в Миколаєві								
Тема 14. Історія розвитку паралімпійського спорту в Миколаєві	15	4	2	9	15	–	–	15
Тема 15. Презентація на тему «Історія розвитку власного виду спорту»	15	–	2	13	15	–	–	15
Разом за змістовим модулем 5	30	4	4	22	30	–	–	30
Разом за курсом	**150**	**30**	**30**	**90**	**150**	**6**	**6**	**138**

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Історія вітрильного спорту на Миколаївщині	2	–
2	Історія розвитку веслування на Миколаївщині	2	–
3	Розвиток футболу на Миколаївщині	2	–
4	Становлення та розвиток волейболу на Миколаївщині	2	2
5	Становлення та розвиток баскетболу на Миколаївщині	2	–
6	Розвиток спортивного фехтування в Миколаєві	2	–
7	Історико-соціальні аспекти розвитку боксу в Миколаєві	2	2
8	Історія та перспективи розвитку неолімпійських видів спорту в Миколаївській області (на прикладі змішаних єдиноборств ММА)	2	–
9	Історія розвиту легкої атлетики на Миколаївщині	2	2
10	Історія становлення і розвитку кінного спорту в Миколаєві	2	–
11	Історія розвитку шахів в Миколаєві	2	–
12	Історія розвитку велоспорту в Миколаєві	2	–
13	Історія розвитку настільного тенісу в Миколаєві	2	–
14	Історія розвитку параолімпійського спорту в Миколаєві	2	–
15	Презентація на тему «Історія розвитку власного виду спорту»	2	–
	Разом	**30**	**6**

Самостійна робота

Самостійна робота студентів передбачає навчально-пізнавальну діяльність із самостійного пошуку інформаційних джерел для вивчення питань за темами дисципліни, що рекомендуються для самостійного ознайомлення з метою поглиблення та розширення знань, формування та розвитку ключових, професійних, спеціально-професійних компетентностей. Організація самостійної роботи студентів спрямована на навчання студентів щодо творчої і самостійної праці, планування особистої стратегії навчання, раціональної організації свого часу, аналізу та інтерпретації результатів науково-дослідної роботи. Основні види самостійної роботи, передбачені для опанування навчальної дисципліни.

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до практичних занять – ***2-3 год./1 робота***;
- написання тез, есе, анотацій і рецензій, резюме та мотиваційного листа, укладання бібліографії, виконання індивідуального науково-дослідного проекту, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботі 10-20 аркушів А4) – ***мінімум 15 годин на 1 роботу***;
- підготовка до контрольних заходів – (***15-30) год. на 1 захід***.

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекцій	30	44
2	Підготовка до практичних робіт	30	44
3	Підготовка до контрольної роботи	30	50
	Разом	**90**	**138**

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДІВ ЇХ ДЕМОНСТРУВАННЯ

Методи навчання – способи, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме:

- **для всіх видів занять:** робота з літературою; пояснення; дискусія; диспут; демонстрування;
- **для лекційних занять:** лекція; бесіда; ілюстрування; відеометод;
- **для практичні заняття:** вправа; інструктаж;
- **методи контролю і самоконтролю:** фронтальне опитування; контрольні роботи; контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей), залік.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання виступають:

- контроль засвоєння теоретичних знань (опитування на практичних заняттях);
- оцінювання письмових завдань;
- перевірка та оцінювання самостійної роботи студентів;
- використання пакетів тестів;
- використання пакетів завдань для підсумкового контролю знань.

7. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету. Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю.

У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати від 60 балів до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше). Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і виконання модульної контрольної роботи.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних робіт. Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їх оцінювання

Відповіді на практичних заняттях		Критерії оцінювання
Денна форма	Заочна форма	
5	13-15	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
4	10-12	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
3	6-9	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
2	4-5	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.

Відповіді на практичних заняттях		Критерії оцінювання
Денна форма	Заочна форма	
1	1-3	Відповідь містить значну кількість суттєвих помилок, не обґрунтована.
0		Студент не дає відповіді.
Максимальна оцінка студента за даний компонент програми 75 балів (15 занять по 5 балів) для студентів денної форми навчання та 45 балів (3 занять по 15 балів) для студентів заочної форми навчання		

Поточний модульний контроль у формі тестування

Правильних відповідей, %		100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бали	Денна форма	25	23	20	17	15	12	10	7	5	2
	Заочна форма	55	50	45	40	35	30	25	20	15	10

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Відповіді на практичних заняттях	15×5 балів=75 балів	3×15 балів=45 балів
Модульна контрольна робота	25 балів	55 балів
Всього	100	100

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

		Денна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ1	Т1	Практичне заняття	5		
	Т2	Практичне заняття	5		
ЗМ2	Т3	Практичне заняття	5		
	Т4	Практичне заняття	5	Практичне заняття	15
	Т5	Практичне заняття	5		
ЗМ3	Т6	Практичне заняття	5		
	Т7	Практичне заняття	5		
	Т8	Практичне заняття	5	Практичне заняття	15
ЗМ4	Т9	Практичне заняття	5	Практичне заняття	15
	Т10	Практичне заняття	5		
	Т11	Практичне заняття	5		
	Т12	Практичне заняття	5		
	Т13	Практичне заняття	5		
ЗМ5	Т14	Практичне заняття	5		
	Т15	Практичне заняття	5		
Поточний модульний контроль			25		55
Сума			**100**		**100**

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.

Основна література

1. Адаменко О. О. Історико-соціальні аспекти розвитку боксу в Миколаєві: магістерська робота; спец. 017 "Фізична культура і спорт" / наук. кер. О. Ю. Рибак. Миколаїв: НУК, 2022. 58 с.

2. Адаменко О. Історико-соціальні аспекти розвитку боксу в Миколаєві. *Scientific views on the structural reconstruction of the regions: Monograph.* Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2022. P. 122-130.

3. Адаменко О. Регіональні аспекти розвитку олімпійських видів спорту у Миколаєві (на прикладі кінного спорту). *Modern processes of economy adaptation in crisis conditions. Monograph.* Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2023. P. 156-162.

4. Балацька Л., Головачук В. Особливості розвитку історичних етапів баскетболу в Україні. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.* Серія 15 (2(130). 2021. С. 26–29.

5. Болдарєв Б. С. Розвиток фехтування в Миколаївському регіоні. *Спорт та сучасне суспільство:* Матеріали XIV міжнар. студентської наук. конф. Київ: НУФВСУ, 2021. С. 117–121.

6. Бондаренко І. Г. Практикум з веслування: навч. посібник. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 136 с.

7. Олімпійський рух: історія і сучасність: у 2 кн. / М. М. Булатова та ін. Київ, 2021. 671 с.

8. Грибан Г. П. Історія створення велосипеда та зародження велосипедного спорту. *Фізичне виховання і спорт в навчальних закладах України на сучасному етапі: стан, напрямки та перспективи розвитку.* 2016. № 22. С. 26–28.

9. Гриник Є. І. Історія розвитку легкої атлетики на Миколаївщині: магістерська робота; спец. 017 "Фізична культура і спорт" / наук. кер. С. В. Бірюк. Миколаїв: НУК, 2024. 71 с.

10. Гриник Є. Бірюк С. Історичні аспекти розвитку легкої атлетики на Миколаївщині. *Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. Випуск 17.* Миколаїв: Іллюн, 2024. С. 28–31.

11. Завірюха Д. О. Стан та перспективи розвитку неолімпійських видів спорту в Миколаївській області (на прикладі змішаних єдиноборств ММА): магістерська робота; спец. 017 “Фізична культура і спорт“ / наук. кер. О. О. Адаменко. Миколаїв: НУК, 2021. 80 с.

12. Запша М. С., Бірюк С. В. Історичний огляд досягнень миколаївських бігунів на середні дистанції. *Актуальні проблеми спорту, фізичного виховання, здоров’я людини:* збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 28 жовтня 2021 року. Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2021. С. 70–73.

13. Марцінковський І. Б., Ягода А. Г. Становлення та розвиток волейболу на Миколаївщині. Науковий часопис Українського державного університету імені М. Драгоманова. Вип 11 (184). 2021. С. 120–126.

14. Марцінковський І. Б. Історія початку розвитку шахового спорту в Миколаєві *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.* Серія 15, (6(166). 2023. С. 96–99.

15. Марцінковський І. Б., Полхутенков В. П. Розвиток настільного тенісу на Миколаївщині. *Гуманітарний вісник НУК. Збірник наукових праць.* Вип. 16. Миколаїв. 2023. С. 71–77.

16. Нікітіна К. О. Регіональні аспекти розвитку олімпійських видів спорту у Миколаєві (на прикладі кінного спорту): магістерська робота; спец. 017 "Фізична культура і спорт" / наук. кер. О. О. Адаменко. Миколаїв: НУК, 2022. 63 с.

17. Олімпійський та параолімпійський рух. Науковий журнал. Випуск 2. 2024. 92 с.

18. Співак В. В. Регіональні аспекти розвитку футболу на Миколаївщині: магістерська робота; спец. 017 "Фізична культура і спорт" / наук. кер. О. О. Адаменко. Миколаїв: НУК, 2021. 67 с.

19. Стефанов В. М. Історичні аспекти розвитку вітрильного спорту на Миколаївщині: магістерська робота; спец. 017 "Фізична культура і спорт" / наук. кер. С. В. Бірюк. Миколаїв: НУК, 2022. 82 с.

20. Social responsibility and sports development in Poland and Ukraine. Monograph. Opole: Academy of Applied Sciences Academy of Management and Administration in Opole, 2025. 240 p.

Допоміжна література

1. Адаменко О. Життєвий шлях та тренерська діяльність видатного миколаївського тренера з боксу Григор'єва Олега Прокоповича. *Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи:* матеріали Міжнародної онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Миколаїв, 28 жовтня 2022 р.). Миколаїв: НУК, 2022. С. 12–15.

2. Адаменко О. О., Завірюха Д. Розвиток не олімпійських видів спорту у Миколаївській області (на прикладі ММА). *Актуальні проблеми спорту, фізичного виховання, здоров'я людини:* збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 28 жовтня 2021 року. Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2021. С. 16–19.

3. Болдарєв Б., Кувалдіна О. Розвиток спортивного фехтування в Миколаєві. *Молода спортивна Україна.* 2021. Т. 1. С. 6–7.

4. Марцінковський І. Б., Салтовська М. С. Історико-культурні традиції Надчорномор'я у процесах заснування та розвитку веслувального спорту на Миколаївщині. *Науковий часопис Українського державного університету імені М. Драгоманова.* Вип 11 (184). 2021. С. 126–132.

5. Назаров Анатолій Петрович: історія Миколаївських шахів або становлення одного з кандидатів в майстри спорту з шахів СРСР (1980) та України (2003, 2019). *Головна – Науковий online журнал «Судово-психологічна експертиза».* URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/15507-nazarov-anatolij-petrovich-istoriya-mikolajivskikh-shakhiv (дата звернення: 25.09.2025).

6. Нікітіна К., Адаменко О. Історія становлення і розвитку кінного спорту в Миколаєві. *Розвиток фізичної культури та спорту: новітні виклики, проблеми та перспективи:* матеріали Міжнародної онлайн-конференції студентів, аспірантів і молодих вчених (м. Миколаїв, 28 жовтня 2022 р.). Миколаїв: НУК, 2022. С. 21–24.

7. Співак В. В., Адаменко О. О. Історія розвитку футболу Миколаївської області. *Актуальні проблеми спорту, фізичного виховання, здоров'я людини:* збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 28 жовтня 2021 року. Миколаїв: НУК імені адмірала Макарова, 2021. С. 36–37.

Інформаційні ресурси в інтернет

1. Спортивні школи – Федерація веслування Миколаївської області. *Веслування України – Федерація веслування Миколаївської області.* URL: https://canoe-mykolaiv.org.ua/spilnota/sportyvni-shkoly.html (дата звернення: 25.09.2025).

2. Асоціація футболу Миколаївської області. URL: https://ffmo.com.ua/ (дата звернення: 25.09.2025).

4. Миколаївська область - Федерація баскетболу України. *Новини баскетболу в Україні і світі на офіційному сайті федерації баскетболу України.* URL: https://fbu.ua/topic/mikolavska-oblast (дата звернення: 25.09.2025).

5. NFFU » ГО «Федерація фехтування Миколаєва». *NFFU.* URL: https://www.nffu.org.ua/club/mykolaiv-fencing-federation/ (дата звернення: 25.09.2025).

7. Календар змагань ФЛАУ | Федерація легкої атлетики України. *Федерація легкої атлетики України | Офіційний веб-сайт.* URL: https://uaf.org.ua/calendar-flau/ (дата звернення: 25.09.2025).

8. Миколаївська спортсменка завоювала дві медалі на змаганнях з настільного тенісу. *svidok.info.* URL: https://svidok.info/ru/evidence/69819 (дата звернення: 25.09.2025).

9. Паратенісистка з Миколаєва здобула ще одну «бронзу» чемпіонату Європ. *Inshe.tv.* URL: https://inshe.tv/mykolayv/2023-09-09/793000/ (дата звернення: 25.09.2025).

10. Федерація настільного тенісу України. URL: https://www.uttf.com.ua/ (дата звернення: 25.09.2025).

11. Федерація велосипедного спорту України. URL: https://velosport.org.ua/ (дата звернення: 25.09.2025).

Розробник програми _____ Оксана АДАМЕНКО